

11.984
11-12

Dr. VICTOR JÁNOS:

A JÖVENDŐ NEMZEDÉK SORSKÉRDÉSE

1942

CORVIN-NYOMDA SZEGED, VÁR UTCA 2.

Megjegyezzük, hogy Dr. Victor János előadása itt leközölt szövegét nem nézte át, az Dr. Csillik Bertalan egyetemi könyvtárnok gyorsírási jegyzetei alapján készült el.

Dr. VICTOR JÁNOS :
A JÖVENDŐ NEMZEDÉK SORSKÉRDÉSE

Különlenyomat a Szegeden megjelenő
Egyházi Híradó 1942. évi 21—22 számából.

AZ EGYHÁZI HIRADÓ KÖNYVTÁRA
SZERKESZTI : BAKÓ LÁSZLÓ

---

11 — 12 szám.

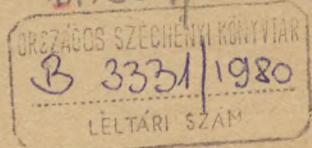
Dr. VICTOR JÁNOS ;
**A JÖVENDŐ NEMZEDÉK
SORSKÉRDÉSE**

Ára : 40 fillér.

NYOMATOTT A CORVIN-NYOMDÁBAN SZEGED, VÁR-UTCA 2.

11.984/11-12

Szeretném, ha erre az órára, amelyet együtt töltünk, erre az egy órára 30 évvel fiatalabb volnék. Egyébként belenyugodnám abba, hogy nem vagyok az. Nem az Isten akarata ellen való lázadás készíttet erre, az ellen az akarat ellen, amelyik úgy rendelte, hogy az ember ne álljon meg az idők sodrában, hanem azzal együtt sodródjék napról-napra, évről-évre és évtizedről évtizedre mindig tovább, hanem azért szeretnék fiatalabb lenni, mert másképp tudnék akkor most ez előtt a hallgatóság előtt szólni, a mai együttlétünkre kiüszött tárgyról. Ugy tudnék róla szólni, ahogy szóltam nem egyszer annakidején diák-hallgatósághoz, amikor magam is diákember voltam, vagy legalább is elég közel állottam a diákévekhez. Azokban a 30 esztendővel ezelőtti időkben, amikor először futott végig valami csodálatos széljárás a magyar egyetemeken és főiskolákon, az Isten Lelkének szele járása, amikor először indult meg szemmel látható arányokban olyan mozgalom a magyar diákságban, amelyik kezébe vette a Bibliát és szemébe nézett Jézus Krisztusnak, Azóta ezek az áldott szelek egyre fujdogáltak, egyre több helyre eljutottak. Ez a nagyjelentőségű mozgalom nőtt, szétágazott, ma már különböző nevek alatt munkálkodik végeredményben ugyanazért az egy célért. De jó volna, ha most, amikor megint diáktársaság van együtt, amelyhez alkalmam van szólni, úgy szólhatnék, mint akkor, amikor részem lehetett

az Isten kiváltságos kegyelméből ezeknek a dolgoknak az akkori kezdeteiben. Ugy szólhatnék akkor, mint aki magának a hallgatóságnak a lelkéből szólal meg, akinek minden idegszála együtt rezeg a hallgatóságával, úgy éli át a dolgokat s szava épen azért természetes visszhangra lel a lelkekben. Dehát hiába, ez csak pusztá óhajítás marad. Bele kell nyugodnom abba, hogy itt most egy olyan öreg diák beszél a diákokhoz, kinek koránál fogva természetesen egészen mások a szempontjai; de mégis, hadd mondja el azt, amit ő lát, s azután, ha nem is a hallgatóság lelkéből szól, a hallgatóság majd leszűrni a maga számára azt, amit mégis a magáévé tehet belőle.

A jövőendő nemzedéknek a sorskérdéséről kívánok szólni. Hadd hangsúlyozom először azt, hogy a jövőendő nemzedéknek, nem egyéneknek sorskérdéséről beszélünk. Ez két különböző kérdés. Ha egyéneknek a sorskérdéséről volna szó, akkor mindegy volna, hogy a jövőendő nemzedékbeli, vagy a jelen nemzedékbeli egyénekről beszélünk-e, mert bármely nemzedékben, a múltban, jelenben és a jövőben, egyéneknek a sorsa ugyanazon a kérdésen fordul meg. Körülötte akárhogy alakul az ő nemzedékének a sorsa, attól gyökerében véve függetlenül alakul az ő tulajdon egyéni sorsa. Gonosz időkben is lehet valakinek az élete boldog, szép élet; szerencsétlen nemzedéknek a sötétségében is világíthat egy egyén mint fénypont, amelyik másoknak is utat mutat és fordítva is, boldog időkben is volt nagyon sok kisiklott egyén, tragikusan összeomlott egyén. Az egyéneknek a sorsa szerencsétlen nemzedékben, vagy boldog időkben attól függ, ez az ő sorskérdése, hogy megtalálta-e ő az Ur Istennel azt a személyes viszonyt, amelyet maga

az Ur Isten lehetővé tett és kínál minékünk, az Ő egyszülött fiában, Krisztusban. Itt most nem erről az egyéni sorskérdésről akarok beszélni, hanem egy egész nemzedéknek a sorskérdéséről és egy nemzedékről lévén szó, természetesen csak általánosságban mozoghatunk. Ha kívánságunk és reménységünk szerint úgy is jön meg, hogy a jövőendő nemzedék boldogan oldja meg a maga sorskérdését, ez nem jelenti, hogy abban a nemzedékben mindenki egyformán részese lesz annak a boldogságnak. Csak úgy nagyjában és általánosságban beszélhetünk akkor is annak a nemzedéknek a boldogságáról. És viszont, ha ez a jövőendő nemzedék eltéveszti a maga sorskérdését, az általános tragikus helyzet természetesen nem jelenti azt, hogy abban minden egyes egyén is, annak a terhei alatt, egyformán fog roskadozni. Minden általánosítás igazságtalan és mindig fenn tartandók kivételek vele szemben.

Azután hadd hangsúlyozzuk, hogy a jövőendő nemzedék sorskérdéséről akarok beszélni, nem a jelen nemzedékéről. A jelen nemzedék sorsa, hogy hogyan alakul, arról meg lehetőségek meddő dolog beszélni. Nemzedékek sorsát nem lehet egy nap alatt eldönteni. Az évtizedeken át nő és alakul. Legfeljebb bizonyos felszínes, külső vonásait lehet egy-egy nemzedék sorsának kialakítani gyorsan. Egy-egy nemzedék helyzetének a politikai körvonalait egy-két év alaposan megváltoztathatja. És éppen olyan napokat élünk, amikor csakugyan azt kell mondanunk, hogy nagy dolgok dőlnek el, épp ennek a nemzedéknek a sorsát illetően, de csak annyiban, amennyiben ennek a nemzedéknek a külső sorsára tekintünk. Egész Európa valamennyi nemzetének a külső sorsa most forog kockán és talán hónapokon belül eldől

jobbra, vagy balra. Ezek azonban olyan folyamatok, amelyekbe a mi szavunk nem szólhat bele. Ezek olyan kérdések, amiket a harctereken döntenek el. Ezekről beszélgetni, előadásokat tartani, tanácskozni és elmélkedni meglehetősen felesleges és meddő mesterség. Nem is a mi mai nemzedékünk sorskérdéséről, hanem az elkövetkezendőéről beszélek, amelyik most még titkon alakul és készül elő, amelyiknek éppen azért nemcsak a külső kereteiről, hanem a belső lényegéről is lehet szó és amelyikről érdemes beszélni. Mert hiszen amilyen gondolatoknak a magvai ma elejtődnek a lelkekben, olyan lesz majd, annak megfelelő lesz majd az életrealitásban megmutatkozó termés 30—40 esztendő múlva.

Ezeket előrebocsátva hadd állapítsuk meg azt, hogy nagy betűkkel rá van írva a világ mai helyzetére és igazán nem kell hozzá valami éleslátás, hogy az ember leolvashassa, hogy itt valami kialakulóban van, forrongóban van. Vájudik a mai világ és egy új korszak akar megszületni. Ha azt kérdezzük, hogy mi lesz ennek az új korszaknak a lényege, mi az, amit valójában keres, ami felé, ha tántorogva is, bizonyára mégiscsak nap-nap után előrehalad a világ és benne a mi nemzetünk is, erre sem adhatunk valami meglepő feleletet. Eléggé világos, hogy mit kell felelni és el is mondták már százszor és ezerszer. A közönségnek az igénye mozgatja a világ életét ezekben a mostani vajdásaiban.

A mögöttünk lévő korszak nem a közönségnek a korszaka volt, hanem a versenynek a korszaka. Óriási új mezők nyíltak az emberiség előtt már csak földrajzilag is, a világ felszínének óriási új területei kapcsolódtak be gyakorlatilag is az életbe, miután már ismertekké

váltak az előző évszázadok folyamán. A közlekedési eszközök közel hozták a népeket egymáshoz s így az, ami elméletileg tudott és ismert terület volt a világ tulsó végén, most kihasználhatóvá, gyakorlatilag jelentős területté vált. És a bírás lehetőségeinek ilyen földrajzi, területi kitágulásán kívül a technika fejlődése is mennyi új lehetőséget nyitott meg. Széles új mezői támadtak az emberi tevékenységnek. Igen nagy területen szabad volt a verseny, sőt az volt mindenkinek, a közösségnek is az érdeke, hogy mindenki fusson, amennyire csak tud, fejtsse ki a maga energiáját, amennyire tőle telik. Nem is csak az egyéneknek a versenye indult meg, hanem népeknek és nemzeteknek a versenye is jellemzi ezt a mögöttünk lévő korszakot.

És tagadhatatlan, hogy ennek megvolt a maga sok haszna és nyeresége, de az is egészen világos, hogy ez az idő lejárt már. Lassanként telítődött a világ az erőkkal. Már nem volt olyan tágas ez a tér, a versenyben egyre jobban ütköztek egymással az erők és egyre sürgetőbbé vált a követelmény, hogy rendeztesen, el egymás mellett, szabályoztassanak, az egymáshoz való viszonyok foglaltassanak össze valamilyen rendben. Úgy látszott az elmúlt világháború végeztével, hogy milyen hazug látszat volt, arra hamar rájött a világ, talán senki sem előbb, mint mi, magyarok, — úgy látszott, mintha abból a nagy összezapásból végül is megszületnék valami elrendeződés. Megszervezték a Népek Szövetségét. — Csakhamar kitűnt, hogy ez csak álarc volt, amelyik alatt éppúgy, sőt még kiméletlenebbül, folyt tovább a verseny. De jellemző volt, hogy már legalább az álarcnak ilyennek kellett lennie. Az összefogásnak, az elrendeződésnek, a

közösségnek igénye előtt legalább egy ilyen huzug, képmutató hódolattal adózni kellett, mert az az igény már nagyon erőteljesen jelentkezett. És nyilvánvaló, akármilyen titokzatos is legyen még a jövő, amelyre ki fogunk érkezni ennek a most dúló mégnagyobb háborúnak a végén, az nyilvánvaló, hogy a világ erőinek sokkal nagyobb összefogása, egybeszervezettsége fog belőle következni, mint amilyen valaha volt. Erről nem kell bővebben beszélni. Nemzetközi jelentőségű politikai megnyilatkozásokban mindennap a fülünkbe cseng ez a követelmény.

De az egyes nemzeteken belül is ugyanezt állapíthatjuk meg. Itt is letelt az ideje az egyéni versenynek és ami abból megszületett: az osztályharcnak, merthiszen egész egyéneire sohasem hullhatott szét egyetlen nemzet sem. Ez a végleges feloszlást jelentette volna. Az individualizmus mellett legalább is annyi összefogásnak és közösségnek kellett lennie, hogy az azonos érdekű egyének egy táborba verődjenek és ezek a táborok folytatták egymással a versenyt, a harcot. Ez is türehetlenné vált már. Ma hangosan, harsányan szól minden nép lelkében a népi egység követelménye. Nem kell erről sem bővebben beszélni. Mindennap találkozunk vele a magunk közelében, nem is csak politikai életünkben, hanem művelődési intézményeinknek az alakulásában. Gondolok a népiskolákra. Gondolok sok mindenre, amire mindnyájan gondoltunk ez alatt az egy-két perc alatt, amiből mindig az tűnik ki, hogy a magyar lélek — és ez nem kivétel, ugyanez megtalálható más országokban is, — nem tűri tovább azt, hogy részekre szaggattassék az a test, amelyben ő mint lélek él, hanem egy lélekként egy testben akar élni, amelyben a tagok

nem egymás ellen fordulnak, hanem egymásért élnek, egymásra utaltságuk tudatában, lényegi azonosságuknak a tudatában.

Ez az a követelmény, amelyiknek egy vagy más formában feltétlenül érvényesülnie kell a következő nemzedékben. A következő nemzedék embereinek egymással egységben kell élniök. Az »aki birja, marja« elv már csak muzeumi emlék lesz. Azzal le kell számolnia mindenkinek, akár tetszik, neki, akár nem, hogy ő csak egy sejt a társadalmi közösségnek a nagy szervezetében. Nem élheti a maga külön életét.

Mármost azt mondhatná valaki, hogy hiszen utóvégre mindig így volt. Természetes, hogy mindig így volt. Mióta van társadalmi élet, mindig úgy volt, hogy az egyén csak egy sejt volt a nagy organizmusban. De a nagótünk lévő korszakot az jellemzi, hogyha gondolt is erre az egyén, éppen csak annyira gondolt, amennyire muszáj volt s igyekezett ezt a muszájt a lehető legcsekélyebb mértékre redukálni. Tényleg benne élt a közösségben, de nem szeretett rá gondolni. Csak annyiban igazodott ehhez a tényhez, amennyiben kényszer kényszerítette rá. Azután igyekezett fölibe emelkedni és megfeleltkezni róla. A jövődönék az emberek nem ennek a szükséges minimumnak a mértéke szerint fog benne élni a közösségben, hanem nagyon hangsúlyozottan a tudatának az előterében kell hogy álljon az, hogy ő nem magáért, hanem a többiekért él és neki nincs külön élete, csak a többiekkel együtt. Ezt követeli a jövődő.

Mármost az a kérdés, hogy hogyan fogja ezt a jövődő megkapni. Hogyan válik ez a követelmény valósággá. Ezt a kérdést fel kell vetnünk, mert fel nem vetni ezt a kérdést és

egyszerűen átsiklani felette, annyi volna, mint elárulni, hogy nem ismerjük az emberi természetet. Ha nagyon egyoldalú megállapításnak is vesszük az egykori filozófusnak a mondását, amelyik szerint *homo homini lupus*, azért egészen megfelelőezni arról a nagy igazságról, ami benne van, nem lehet. Van az emberi természetben valami mélyen gyökeredző ellenállás azzal szemben, hogy neki más emberekkel együtt kelljen élnie. Vagy ha mégis tudomást vesz arról, hogy vannak rajta kívül más emberek, hajlandó legfeljebb annyiban tudomást venni róluk, amennyiben a farkas tudomást vesz a martalékról, amelyikbe belevághatja a fogát. Mintha a többi ember csak az ő kedvéért volna ott, hogy ő lakják jól. Eszközeinek tekinti őket, talán meg is becsüli addig, amíg jól használhatja őket, de amelyik pillanatban nincs szüksége rájuk, és nem használnak neki, elhajítja, mint hasznavehetetlen eszközöket és többé semmi köze nincs hozzájuk. Nevezzük egyszerűen a nevén: valami mélyen gyökerező önzés van az emberi természetben. Nem használ semmiféle illatos szappan, amivel akár ezerszer mossuk is az embert. Ez nem felületi tisztátalanság, amit le lehetne tisztogatni róla. Ez bele van ivódva a húsába és a vérébe. Ez az ember ösztönében gyökerezik.

Mit csinál majd a jövődő ezzel az emberi önzéssel? Az önzéstől így megfertőztetett emberi természetben hogyan építi fel azt a közösséget, amelyikben minden ember összhangzatosan beleilleszkedik a többiekkel való együttetésbe? Erre azt lehet felelni, hogyha nem megy másképp, akkor erőszakkal mennie kell. Aki nem hajlik, annak törnie kell majd. Az élet nem állhat meg. A fejlődés rohan a maga útján és ha elérkezett egy olyan fázisához, amelyik meg-

követeli a kollektív rendet, amelyikbe az egyéneknek bele kell illeszkedniök, hát akkor az élet nem fog sokat disputálni. Nem fogja kérdezni, hogy tetszik-e, vagy nem, hanem keresztül fog gázolni az egyéni önzésnek minden tiltakozásán és bele fogja szorítani az egyént a közösségnek az együttesébe. Ilyesminek az előjeleit már látjuk. Igaz ugyan, hogy itt-ott átmeneti jelenségeként könyvelik el őket. Azt mondják, hogy ezek forradalmi tünetek. De elgondolható, hogy állandósulhatnak is.

Ha nincs más lehetőség, bele kell ebbe nyugodni, de mégis azt kell akkor is mondani, hogy nem nyugodhatunk bele valami nagy örömmel. Az erőszak uralma alatt lehet ugyan meghajolni fontos érdekekből, de csak sóhajtozva, akármilyen nyereséggel jár is.

Ha erőszak biztosít valami fontos érdekét, ugyanakkor ellensúlyozzák ezt a nyereséget mindig fájdalmas veszteségek is.

Odavész a szabadság. Mert azzal tisztában kell lennünk, hogyha egyszer életbe kell léptetni erőszakos uralmat azért, hogy elfojtsa minden olyan önzést, mely a közösségnek a rovására volna, akkor az erőszakos uralom nem fog nagyon válogatni. Nemcsak a tényleg kártékony dudvákat akarja irtani, hanem azokkal együtt ki fog szaggatni sok nemes hajtást is, el fog nyomni és fojtani sok áldott és értékes erőt is. Olyan lelki légnyomás fog ránehezedni az egész életre ilyen uralom alatt, amelyikben az emberi életnek a legfinomabb, a legértékesebb erői nem tudnak kibontakozni. Madách megrajzolta ezt a falanszter-rendszerben. Felesleges erről bővebben beszélni. Eszményünk nem lehet ez még akkor sem, hogyha teljes mértékben biztosítja azt, amiről most, a jelenlegi világ-krízisben, szó van: a kol-

lektív érdekeknek, az összefogásnak, a rendnek, a közösségnek az érdekeit.

Odavész a szabadsággal együtt az őszinteség is, mert erőszakos uralom alatt sokan megfognak hajolni látszatra: természetesen féltik a bőrüket, nem fognak nyíltan szembehelyezkedni, de amikor nem látja senki őket, magukban lázadozni fognak és amikor egymás közt vannak, zárt társaságban, szitkozódni fognak. És minél tovább tart egy ilyen állapot, annál alaposabban ránevelik a társadalomnak a nagyobb köréit egy gyalázatos színészkedésre. Ez sem lehet eszmény.

És odavész a társadalom egész épületének a biztonsága. Mert erőszakkal fenn lehet ugyan tartani valamit, de csak úgy, hogy az erőszak egyre fokozódik. Az erőszaknak újabb erőszakra van szüksége, hogy önmagát biztosítsa. Szuronyok hegyén nem lehet ülni, legalább is nem sokáig. A világtörténelemnek az évezredei azt bizonyítják, hogy minden rendszer, amelyik erőszakra van felépítve, előbb-utóbb összeomlik. Mesterségesen fenntartott rendszer az ily mesterséges erőfeszítésnek egyszer elfogynak az energiái. Egyszer ellankad az ébersége. Egyszer valahol repedések támadnak. És meglepetésszerű gyorsasággal bekövetkezik a vége. Ezért sem lehet eszményünk ilyen formában a jövőendő.

Itt érkezünk a jövőendő nemzedék sorskérdéséhez. Ha a jövőendő nemzedéknek szüksége van arra, ha ez az ő történelmi életszükséglete, hogy az ő életét a közösség hangsúlyozott tudatában élje: nincs-e valami más mód arra, mint az erőszak, hogy az egyes emberben lévő önzés elfojtassék. és hogy ez a természetből fogva önző ember alkalmassá váljék arra, hogy összehangzatos közösségben éljen egy-

mással? Ha elismerjük is, hogy szükség lehet arra, hogy kívülről kényszerítsék rá a *jövendő emberét, nincs-e mégis egy más lehetőség arra, hogy ő belülről készüljön fel erre és így feleslegessé váljék a külső kényszer, minden hátrányával együtt?

Mindnyájunk előtt ismeretes a régi allegória, Menenius Agrippa meséje a testről és annak a tagjairól, amelyikkel ez a bölcs római egyszer a plebejusokat megpróbálta belátásra bírni és a tudatára ébreszteni őket annak, hogy ők csak egy része a respublicának és nekik a többiekkel egy közös életbe kell visszatérniök. A belátásra appellált és arra mindig lehet appellálni, éspedig sikerrel is, hiszen utóvégre minden értelmes ember kénytelen belátni, hogy egymásra vagyunk utalva. Egy közös életet kell élnünk. Csak egy nagy baj van: az, hogy ez a világos és bölcs emberi belátás a legkritikusabb pillanatokban cserben szokott hagyni bennünket. A részeges ember józan állapotában olyan világosan belátja, hogy neki árt az ital. Talán nem is kell neki magyarázni. Ő jobban tudja. De mikor elmegy a kocsmájától előtt, akkor hiába tudja. Valami mégis megfogja és beviszi őt oda. Nem az értelem kormányozza az emberek életét. Azon a jó tanácson nagyon könnyen keresztül gázolnak az emberi lélekben feltámadó vágyak, szenvedélyek, indulatok, ösztönös erők.

De eszünkbe jut, hogy ugyanazzal az allegóriával, a testnek és tagjainak allegóriájával, még egy helyen találkozunk az ókori irodalmak egy másik ránkmaradt örökségében, a Szentírásban. Pál apostol is beszél róla. És ő nem úgy mutatja ezt fel, mint valami nyilvánvaló igazságot, amit mindenki beláthat és aminek alájavetve magát, mindenki követhet, ha-

nem úgy mutatja fel, mint ami valóság azoknak, akiknek ő arról beszél az ő levelében, azoknak az életében ez megvan. Ők úgy élnek, mint egy test, egyenként annak a tagjai; nem azért, mert belátták, hogy ez értelmes dolog, elhatározták, és azután megcsinálták, hanem azért, mert minden emberi belátásnál valami hatalmasabb erő megragadta és egybeolvasztotta őket, egyekké lettek. Egyszersak ráeszméltek, hogy nini, egy test vagyunk és egyenként annak a tagjai.

Az egyház ez a test, a Krisztusnak a teste. Ennek a testnek az életében megvan a közösség. Ha egy tag szenved, vele együtt szenved minden tag, ha egy tag tisztességgel illetetik, vele együtt örülnek mind, — mondja az apostol. Egyiknek sincs külön élet-lehetősége. A többiektől elszakadva magát itélné kiki sorvadásra. Csak úgy fejlődhetik és úgy fejlődik is tényleg, hogy minél jobban belekapcsolódik a többiekkel való együttélésbe.

A jövőendő nemzedéknek a nagy sorskérdése az, — hadd vonjam le a konzekvenciát, — hogy ugyanez a valóság, az egyház, ez az élő test, ez az embereket belülről, lelkileg egyesítő hatalom elég erős lesz-e a következő nemzedékben, hogy ebben a közösségben egymásra találjanak-e az emberek, összeforranak-e egymás testvéreivé. Ha nem is mind, minden nép, minden ország utolsó szál emberéig, de legalább annyian, hogy belőlük egy ilyen közösségi összetartozásnak, mondjuk egyszerű szóval: egymás szeretésének a lelke ki tud-e áradni és olyan egészséges közszellemet tud teremteni a többiek életében is, ahol szegyenletes dolog lesz az egyéni önzés a többiek rovására, ahol lehetetlenné teszi azután magát társalalmilag is az, aki megengedi magának az egyéni ha-

szonnak olyan keresését, az egyéni dicsváagnak, a hatalomváagnak olyan hajszolását, amely mások érdekein keresztülgázolásra vinné őt.

Ismétlem, ez a jövőendő nemzedék sorskérdése. Ha él ilyen egyház az eljövendő nemzedékben, ha abból ilyen szellem árad ki, akkor a tovarohanó élet nem lesz kénytelen külső erőszakkal biztosítani a maga érdekeit, mert azok belső lelki erőkből kiérlelődve önként adódnak, majd és akkor jól megoldódik minden és boldog korszak következik el erre a nemzedékre.

Meg kell természetesen jegyezni, félreértések elkerülése végett, hogy amikor az egyházzal beszélek, nem azt értem alatta, amit úgy a mai közéletben szoktak egyház alatt érteni, hanem, amint utaltam is rá, azt értem alatta, amit Pál apostol ért. A mai közéletben egyház alatt egy jogilag is biztosított, megszervezett, történelmi intézményt értünk. Mi reformátusok elsősorban a mi magyar egyházunkat, a maga öt egyházkerületével, azokban annyi s annyi egyházmegyével és egyházközséggel, sokféle intézményeivel, iskoláival, szeretetintézményeivel stb. stb. és a mindent egybefoglaló nagy országos szervezetével.

Ne legyen e tekintetben sem félreértés, hogyha azt mondom, hogy én most nem erre gondolok, azzal mindennek a jelentőségét egy hajszálnyival sem akarom csökkenteni. Ez az elmúlt négy századból reánk származott szent s drága örökség. De hogy ez úgy, amint ma van, a jövőendő nemzedék sorskérdését nem oldja meg, az egészen bizonyos.

Az az egyház, amelyikre én rámutattam az előbb, az valami másfajta egyház kell, hogy legyen. Ennek az ilyenfajta, mai értelemben vett egyháznak a helyzete abban a jövőendőben, a-

melyik felé rohan velünk az élet, nagyon bizonytalan. Látjuk ennek is már előjeleit, ha szétnézünk a nagy világban. Protestáns egyházaknak évszázados, jól kiépített bástyái itt is, ott is repedeznek és ingadoznak. Anyagi fenntartásuk lehetősége kétségessé vált. Azokban az intézetekben, ahol a vezetők nevelkedtek, nagyon megfogyatkozott a tanuló ifjúság. Itt-ott máris kénytelenek egészen új megoldáson törni a fejüket a felelős vezetők. Minket ezeknek a más országokban végbemenő változásoknak legfeljebb gyöngé szellőcskéi érintenek és szívből kívánom, adja Isten, hogy viharos formáikban ne is jussanak el hozzánk ezek. De elméletileg beszélve, mint ahogy református egyházunknak ez a mai alakja a történelem folyamán alakult ki, ugyanúgy nagyon jól elgondolható az is, hogy ilyen viharos történelmi időkben megint további nagyon lényeges átalakuláson is mehet át, úgy hogy egy évszázadon, sőt egy félévszázadon belül is, egy külső szemlélő ha ránézne a magyar református egyházra, majd rá sem ismerne, annyira más valami lesz, mint aminek mi ismerjük ma. Nem arról van szó, hogy úgy, amint ma van, ez az egyház oldja meg a jövőndő nemzedék sorskérdését, tehát erősítsük, vagy biztosítsuk anyagi fenntartását, szilárdítsuk az intézményeit, legyen gondunk rá, hogy minden szerve jól működjék, fennakadás és zavar nélkül, stb. stb. Nem jókarban tartásáról és konzerválásáról van szó valaminek, ami négy évszázados történelmi örökségünk. Nagyobb dologról van szó. Olyasvalaminek a megvalósulásáról, ami örök isteni parancs. Ami az Isten Igéjének a parancsa. A mi egyházunk mai adottságában nem annak a megvalósulása. Csak egy kiváltságos ajándékul ránk szállott keret és le-

hetőség rá. Hogy nem annak a megvalósulása? Hát olyan élő test ez, amelyikben ha egy tag szenved, szenvednek vele együtt a tagok mind? És ha egy tag tisztességgel illetetik, vele együtt örülnek a tagok mind? Megvan ebben az a közösség, az az egymásért élés, amelyiknek a követelménye hangzik felénk a jövőendő nemzedék életében? Ugy, amint ma van, tudja ezt adni a mi egyházunk úgy, amint adnia kellene a Szentírás szerint?

Nem vagyunk hálátlanok mindazért, amit neki köszönhetünk, alázatosan elismerjük, hogy nem. Nem is akarunk ebből más konzekvenciát levonni, csak azt az egyet, hogy ha ilyen hiányokat látunk benne, amelyek ilyen történelmi időkben elsősorban ő reá magára nézve veszedelmesek, mert ilyenek miatt érhetik végzetes krízisek a felénk torlódo évtizedek során, ha ilyen hiányokat látunk benne, az a szívünk imádsága és az a szívünk elhatározása, hogy ezeket a hiányokat orvosoljuk. — Azt akarjuk, hogy az adott lehetőségek közt váljék valóssá az Isten akarata benne. Ujuljon meg, elevenedjék meg és legyen azzá, aminek lennie kell, a Krisztus élő testévé, amelyikben a tagok a bankigazgatótól kezdve az utolsó tanyai napszámosig testvérek, testvérek azért, mert egy az uruk, egy az életüknek a középpontja. Azért tagjai ennek az egyháznak, mert a Krisztusnak a tagjai, Benne hisznek és Benne élnek, Vele egyek és ezért egyek egymással is. Egyek egymással, mert mindnyájukban ugyanaz az élet lüktet. Nem kívülről viselik billogként a református nevet, hanem tele van a szívük azzal, amit az jelent és ha egymással találkoznak az utcán, vagy a vasuton, vagy akárhol és egymásnak a szavából kicsendül az, hogy a másiknak a lelkében is ugyanaz a hit él,

ugyanabban találta meg ő is mind életében, mind halálában egyetlen vigasztalását, tudniillik, hogy ő a Krisztusé, akkor összevillan a szemük és átérzik, hogy egyek vagyunk. És egyek egymással azért is, mert egy a céljuk és a megbízatásuk az egy közös Urtól, aki egy közös életet teremtett bennük, egy parancsot is kaptak: hogy Róla tegyenek bizonyosságot, az Ő dicsőségét hirdessék ennek a világnak és az Ő uralma alá hajtsák annak az életét. Ebben munkatársak, bajtársak és egymásnak vetik a vállukat, hogy jól megállhassák a helyüket ebben a harcban s ne muljék el egyetlen év se hiába, hogy előre ne vinnék az Ő zászlaját. Ilyennek szeretnők látni a mi egyházunkat.

Ezzel nem szabunk eléje új programot. Négy száz esztendővel ezelőtt a mi őseink megszövegezvén a maguk hitvallását, már akkor is ezt vallották, ezt értették egyház alatt, ilyenek akarták azt látni. Ne kutassuk most, hogyan történt, hogy abból azóta sok minden feledésbe ment, úgyhogy nem is gondolnak már reá úgynevezett reformátusoknak a tízezrei sem. Ne kutassuk azt se, hogy még azok sem gondolnak rá, akik különben gondolnak rá, hogy miért vannak meg olyan jól a nélkül, hogy ezt a valóságban is követelnék és szolgálnák. Elég azt megállapítanunk, hogy büntetlenül sokáig ez iránt az egyház-eszmény iránt nem maradtunk közönyösek, mert akkor saját magunkkal vagyunk ellenmondásban. Ennek a meglátására újra fel kell ébrednünk. Ennek a szolgálatára újra fel kell esküdnünk. De tegyük mindjárt hozzá, ha még más időkben lehetne is ezt halogatni, ezekben a mostani időkben történelmi parancs az, hogy felébredjünk és ez az egyház legyen megint a mi egyházunk. A jövődő nemzedék sorskérdése ettől függ. Nemcsak

a magyar református egyház van hivatva a magyar jövő számára ezt a lelki szolgálatot elvégezni, de mint ennek az egyháznak a fiai, Isten előtt való alázatosságunkban is büszkén érezhetjük, hogy egyetlen más közösségnek sincsenek akkora lehetőségei és feladatai, mint a mienknek. Kimondhatjuk, hogy elsősorban mégis a mi egyházunkon fordul meg. Ha a magyar református egyház válik igazán szeretetközösséggé, Krisztushívó, élő lelkeknek eleven egységévé, akkor a magyar jövő külső erőszak nyomása nélkül is olyanná lesz majd, amilyennek azt a fejlődő élet megköveteli. Lesz benne embereket egymáshoz közel vonzó, egymással megértető, egymással összehangoló lélek elegendő, lesz elég erkölcsi erő, amelyik elől el kell bujnia minden önzésnek, minden toladó egyéni érdekeknek. Lesz elég tisztaság a magyar közfelfogásban, amelyik a közérdeket, az egyetemes érdeket mindig, minden egyénnek föléje helyezi.

És örömmel állapíthatjuk meg, szertenézve ezer meg ezer jelét látjuk annak, hogy ez nem is csak a mi követelményünk, amit így felállítottunk elméletileg egy előadás fejtegetéséből. Ez magának az Ur Istennek olyan eleven akarata, amelyen Ő maga munkálkodik az Ő titokzatos lelkének minden erejével. Nehéz az országnak olyan részébe elmenni, manapság, ahol itt vagy ott ne találjon az ember egy kisebb vagy nagyobb csoportot a mi egyházunk tagjai közt, akik nem a szokványos régi egyházi életet élik úgy, amint azt mások is élik, — vagy talán nem is élik már, — hanem keresik az egymással való közösséget, egybe vonzatva és összekapcsolva Krisztus által közösségbe. Az egymásratalálásnak és az összefogásnak a virágjai nyíla-

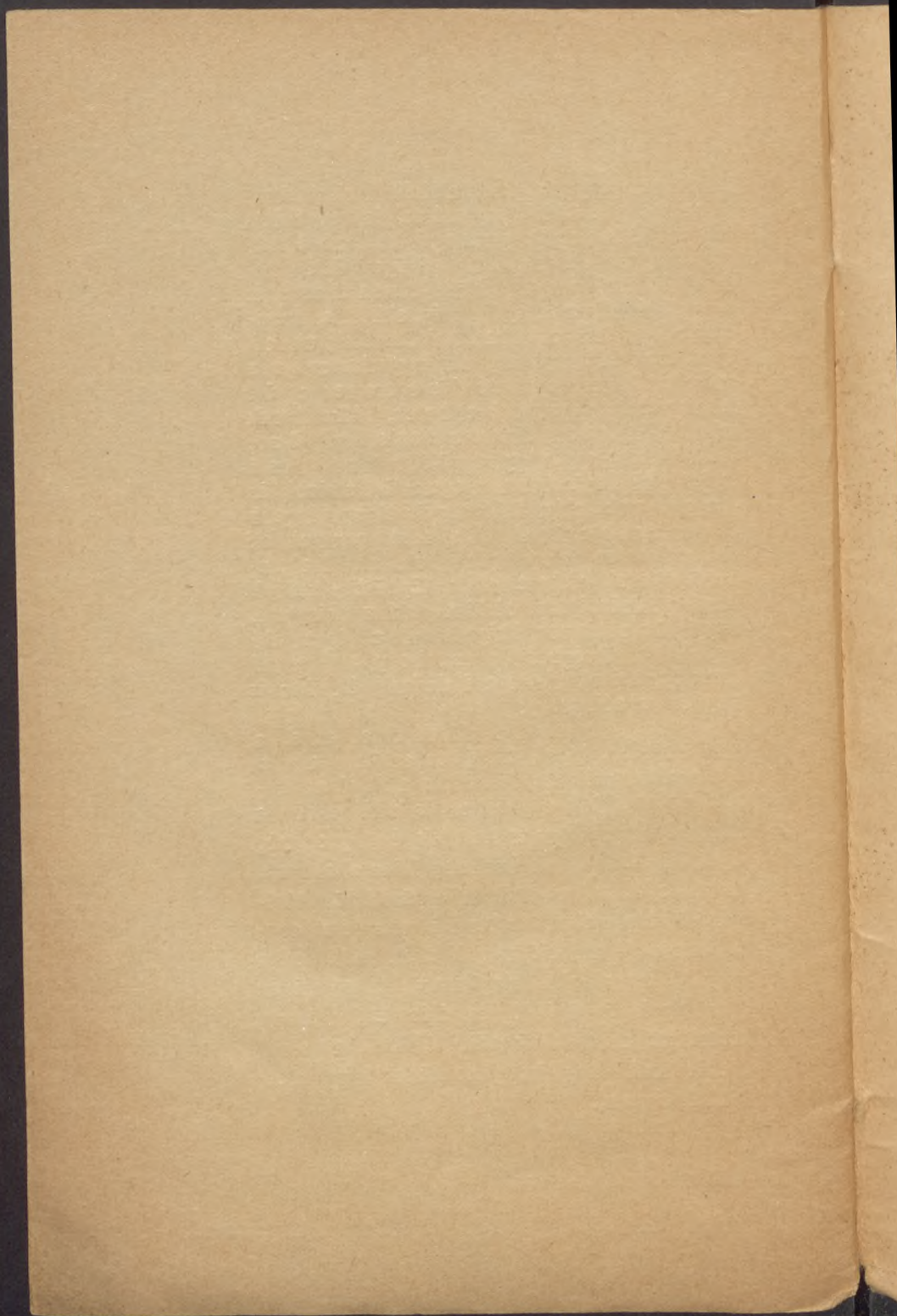
doznak mindenfelé a mi egyházunk életében manapság. Csak az első tavaszi virágok ezek még, még sokkal többnek kell utánuk jönnie, De bizonyosága már ez is annak, hogy az ébresztető, langymeleg szelek járnak, az új élet bontakozik, az Isten készíti ennek a sok vihart látott egyháznak, amelyet annyi veszedelmen át megtartott, a jövődőt. Azért tartotta meg bizonyára, mert még csak ezután akarja igazában felhasználni az Ő céljaira a magyar nemzet életében és általa akarja a jövődő magyar nemzedék sorskérdését is megoldani.

Ezt látni, világos parancs a számunkra. Tudhatjuk: hol a helyünk és mi a dolgunk. Harminc esztendővel ezelőtt, amikor sokat járva az országot, az akkori Keresztyén Diákmozgalom szolgálatában, sokszor tartottam beszédeket, nem igen esett szó hasonló dolgokról, mint a mai alkalommal. Krisztusról volt szó. Volt szó arról, hogy mit nyújt Krisztus. De abban a vonatkozásban, hogy mit nyújt tenedek és mit nyújt én nekem. Volt szó arról, hogy milyen más élet a Krisztusban való élet. milyen gazdag élet. Most sincs másról szó. Ugyanarról, csak még hozzá teszünk valamit. Azt, amit az idők parancsolnak. A Krisztusban nekünk kínákozó szabad, a gazdag, igaz életet nemcsak azért kell megragadnunk, mert nekünk, magunknak, szükséges és jó, hanem azért, mert azáltal válunk a jövődőnek az építő köveivé, azt elnyerve bekapcsolódunk egy hálózatba, egy szent közösségbe a többiekkel, amelyiknek az áldásaiból a világ is megtanulhatja, hogy mit jelent a közösség, a mi nemzetünk is megtanulhatja, mit jelent a magyar közösség. Ahol a diákéletben egy páran, csak ketten-hárman, nyolcan-tizen, huszan-

harmincan egymást megtalálták Krisztusban, Ő vele eggyé váltak, egymással is eggyé lettek, ott látjuk egy-egy zálogát a jövődő boldog magyar életnek. Ott szövögeti Isten keze a közösségnek a szálait, onnan árad szét a közösségnek a levegője még akkor is, hogyha az ilyen csoportokban, találkozásokban nem épen csak Krisztus az, aki egybekapcsolja a sziveket, hanem már azért is szeretnek együtt lenni, merthát egyszerű emberek, diákemberek mind. Ha igazán Krisztus kapcsolja össze őket, akkor ugyanúgy együtt tudnak lenni majd lelki közösségben maguknál fiatalabb és öregebb emberekkel is, maguknál szegényebb és gazdagabb emberekkel is, a magyar nemzeti társadalomban felettük vagy alattuk elhelyezkedő rétegek embereivel is. Együtt tudnak lenni a közösségben bárkivel, aki a Krisztusé, vagyis bele tudnak helyezkedni az igazi élő egyházi közösségbe. Tudom, hogy a jövődő emez ígéretének a szegedi diákság életében is megvan a záloga.

Hadd fejezzem be előadásomat azzal a szívbéli imádsággal, hogy sokasítsa meg Isten azokat, akik itt diákéveik alatt ilyen közösséget találtak egymással és amit ebben a közösségben nyertek és tanultak és fognak még nyerni és tanulni, segítse meg Isten őket majd annak a kamatoztatásában, gyümölcsöztetésében diákéveik elmúltával a mi református egyházunk életében, ott várjuk őket, mert sokan majd tőlük akarják megtanulni, hogy mi az igazi egyházi közösségben élés. És kívánom, tölthessék el a rájuk váró évtizedeket majd életük során úgy, hogy sokaknak megmutathassák az utat.

**Az Egyházi Híradó könyvtárá-
ban eddig megjelent :**

Dr. Ravasz László :

A nemzeti egység lelke.

Dr. Bartók György :

Forradalom és reformáció.

Dr. Buday Árpád :

I. Hellénisztikus Istenkeresés.

II. A misztériumos vallások.

Dr. Bánffy József :

1849. október hatodika közjogi meg-
világításban.

Obornyák Erzsébet :

Csipkerózsa ébredése.

Nagy Antal :

Tanulmány a reverzális kérdéséhez.

